

הנחיות להוראת המצגת "סמלי המדינה - שלי, שלך, שלנו?"

קהל היעד: כיתות י' וכיתות י"ג

הרעיון: התלמידים יבחנו מצב של "התנגשות בין זכויות", שבו רצונות ואינטרסים של צדדים שונים סותרים זה את זה ויוצרים קונפליקט בין הצדדים. התלמידים יתנסו בבחירת נימוקים משכנעים לכל אחד מן הצדדים בניסיון להכריע ביניהם, ובסופו של דבר גם יציעו דרכי פתרון חלופיות.

הפעילות עוסקת בהתנגשות בין תחושות של שייכות וזהות של קבוצות שונות ביחס למדינה. קבוצת תושבים אחת מבקשת לשנות את סמלי המדינה - הדגל וההמנון - ולהתאימם לקבוצת לאומיות נוספות החיות בישראל, ואילו קבוצת תושבים אחרת מתנגדת לשינוי.

הפעילות מתאימה לשיעורי אזרחות, לשיעורי עברית, לשיעורי חינוך וכישורי חיים בתיכון, או לפעילות במכינות הקדם צבאיות. אם הפעילות מתקיימת במסגרת שיעורי האזרחות, חשוב להקפיד במהלכה על שימוש בשפה אזרחית מתאימה - כפי שציינו במצגת, במידע הנוסף.

הפעילות מלווה בקול (סאונד) כדי לשוות לדיון בין הצדדים ממד מוחשי וכדי להדגים מעמדת - דיון מעמדת (דיבייט) משכנע בין הצדדים.

אפשר להשתמש במצגת גם ללא חיבור לרמקולים, תוך הקראת משפטי המפתח בכיתה.

משך הפעילות: 45 דקות

מהלך פעילות:

שקופית 1

פתיחה

בשקופית הזאת מוצג נושא הפעילות: סמלי מדינה - שלי, שלך, שלנו?

על המורה להקדים ולומר שכמעט בכל מצב בחיים ייתכן שזכויות ואינטרסים של צדדים שונים יתנגשו, וכי מדובר בסיטואציה אנושית וחברתית בסיסית.

עוד יש להסביר כי בפעילות הזאת יושם הדגש על התנגשות בין ערבים אזרחי ישראל המתקשים להזדהות עם סמלי המדינה, להרגיש

שייכות למדינה ולהזדהות עמה, ולכן מבקשים לשנות את הסמלים – בצד אחד. עמם באותו צד ניצבים יהודים שמוכנים לשנות את הסמלים ולהתאימם כך שגם ערביי ישראל יוכלו להזדהות עימם. ובצד האחר - יהודים וערבים המתנגדים לשינוי הסמלים, וזאת בהתאם לזכות לתרבות של קבוצת הרוב במדינה ולזכות של הקבוצה הזאת להגדרה עצמית.

שקופית 2

סיפור המסגרת

בשקופית זו מופיע סיפור המסגרת לפעילות: מוצגים נתונים דמוגרפיים אודות יהודים וערבים בישראל ומוצגת עיקר הדילמה: האם לשנות את סמלי המדינה או להותירם על כנם.

מומלץ להדגיש בפני התלמידים את החשיבות של קיום סמלים לכל מדינה ואת ייחודם במדינת לאום. במידת האפשר ניתן לקיים איתם דיון קצר על חשיבות הסמלים הלאומיים עבורם.

שקופית 3

הכירו את המשתתפים בדיון

בשקופית הזאת מופיעות 4 דמויות - יהודים וערבים המציגים נקודות מבט שונות לגבי שינוי הסמלים. המטרה היא "להאניש" את הסיפור ולהעלות עמדות שונות ביחס לשינוי סמלי המדינה, ולהמחיש לתלמידים את השפעתם של הסמלים האלה על תחושת השייכות והזהות של הקבוצות הלאומיות השונות. מומלץ לעודד את התלמידים לבטא אמפתיה ביחס ליותר מעמדה אחת.

לפני הצפייה בסיפורים השונים של הדמויות, שאלו את התלמידים:

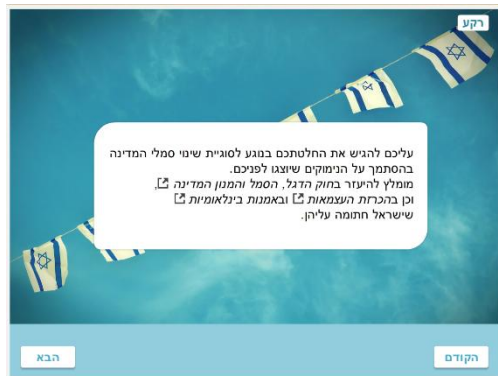
- מה אתם יודעים על סמלי המדינה ועל הקשר שלהם לתרבות היהודית?
- מדוע, לדעתכם, נקבעו סמלי המדינה האלה?

בעקבות הצפייה בדמויות, שאלו:

- עם מי הזדהיתם? מדוע?
- האם לדעתכם ניתן לגשר על הדרישות השונות של הצדדים? כיצד?

שקופית 4

רקע

בשקף הזה מופיעות הפניות למקורות שונים שיסייעו בהצגת נימוקים ובקבלת החלטות. יש לפתוח את הקישורים (באמצעות לחיצה על הסימן 📄), להקריא אותם בכיתה ולוודא שהתלמידים הבינו אותם ואת הקשר שלהם לסוגיית הסמלים הלאומיים.

שאלו את התלמידים:

- מדוע חשוב להתחשב בדעותיהם של בני המיעוטים בישראל בהקשר של סמלי המדינה?
- מה דעתכם על ההצעה להתאים את סמלי המדינה לאוכלוסיות השונות החיות בישראל?

שקופית 5

התומכים בשינוי הסמלים

מהם 3 הנימוקים המשכנעים ביותר לדעתכם?

1 האוכלוסייה הערבית בישראל החווה חמישה מהאנלוגים בישראל. לא ניתן להתעלם מקבוצה גדולה כל כך ולשטש את הסמלים הלאומיים שלה.

למידע נוסף

2 מנוון יכול לתרום למדינה ולא לפגוע בה – חברה שחיים בה יחד בשיתוף, בהחשבות ובכבוד הדדי היא חברה עשירה בדעות ובמנגינות, וטוב ומעניין יותר לחיות בה.

למידע נוסף

3 מדינה מרובה תרבותית שממליה מבוססים רק על תרבות אחת, גורמת לאזרחים בני תרבות אחרת להרגיש שהם מפלים לרעה.

למידע נוסף

4 סמלים שאינם מבטאים את התרבות של קבוצת המיעוט במדינה לאדם, עלולים להרחיק את הנמק בין קבוצת הרוב לקבוצת המיעוט, לגרום לחוסר אמון בין שני הצדדים ולפגוע בלכידות החברתית.

למידע נוסף

5 סמלי המדינה מבוססים על פואטיים יהודיים-ערבים – ערכים מסורתיים צעירים, וגם חלק מהיהודים, אינם חשים זיקה לסמלים אלו.

למידע נוסף

נימוק נוסף

לחצו על נימוק כדי לבחור בו. יש לבחור לפחות נימוק אחד. לחצו על "נימוק נוסף" כדי להוסיף נימוק משלכם ובסיום ההקלדה לחצו על "סיום". לאחר מכן לחצו על "שלח".

הקודם **שלח**

בשקופית הזאת מוצגת עמדתם של התומכים בשינוי הסמלים, והנימוקים שהם מעלים. יש להקריא את דבריהם, המופיעים בבולן הדיבור מצד שמאל, ולעיין יחד עם התלמידים בנימוקים השונים. אפשר לקרוא את הנימוקים בקול, לבקש מתלמיד או מתלמידה לקרוא אותם בקול, או להשמיע אותם באמצעות לחיצה על כפתור ההשמעה שלצד כל נימוק. מומלץ ללחוץ גם על הכפתור "למידע נוסף", המציג מושגים רלוונטיים מתחום האזרחות. המידע מתחום האזרחות יכול להתאים גם לתחומי דעת נוספים. הסבירו לתלמידים שחשוב לקבל החלטות בצורה מושכלת ולהתבסס על ידע.

המשימה של התלמידים היא לבחור את הנימוקים המשכנעים ביותר באמצעות לחיצה עליהם. (לחיצה נוספת על הנימוק מבטלת את הבחירה.) חשוב להדגיש לתלמידים שכל הנימוקים ראויים ונכונים, אולם כשמקיימים דיון כדאי להשתמש בנימוקים הרלוונטיים ביותר כדי לשכנע את הצד השני, וכך יש לעשות גם כאן.

עודדו את התלמידים להציע גם נימוקים משלהם באמצעות לחיצה על הכפתור "הוסיפו נימוק".

לאחר הקלדת הנימוק יש ללחוץ על הכפתור "סיום", ולאחר מכן על הכפתור "שלח".

בפן האורייני, חשוב להבחין בין הטענה (הבעת הדעה) לבין הנימוקים המחזקים את הטענה. השקופית כולה מבטאת את העמדה המלאה, המורכבת מטענה ונימוקים.

שקופית 6

המתנגדים לשינוי הסמלים

מהם 3 הנימוקים המשכנעים ביותר לדעתכם?

1 הסמלים הרשמיים של מדינת ישראל ושמה של המדינה הם ביטוי מובהק לזהותה מדינה יהודית, שניו הסמלים יפגע באופי המדינה ועלול גם בקיום שלה כמדינה יהודית.

2 האוכלוסייה היהודית בישראל היא קבוצה הרוב המובהקת, ולכן מיעוטים החיים במדינת ישראל צריכים להתאים את עצמם למדינה ולא להיפך.

3 יש ליכנס של מפרים לא יהודיים בסמלי המדינה יפגע בתחושת השייכות של העם היהודי בישראל ובעולם למדינת ישראל, ובטוהריות שלו איתה.

4 השימוש בסמלי המדינה ואופיים חוקקו בחוק הדגל, הסמל והמנון המדינה.

5 הציגות התבססה על הלאום היהודי והדת היהודית גם יחד, ולכן סמלי המדינה מנטאים את התנועה שהקימה את המדינה.

למידע נוסף

נימוק נוסף

לחצו על נימוק כדי לבחור בו. יש לבחור לפחות נימוק אחד. לחצו על "נימוק נוסף" כדי להוסיף נימוק משלכם ובסיום ההקלדה לחצו על "סיום". לאחר מכן לחצו על "שלח".

הקודם **שלח**

בשקופית הזאת מוצגת עמדתם של המתנגדים לשינוי הסמלים, ומבנה השקופית דומה למבנה של השקופית הקודמת. יש להקריא את טענתם של המתנגדים, המופיעה בבלון הדיבור מצד שמאל, ולעיין עם התלמידים בנימוקים השונים. אפשר לקרוא את הנימוקים בקול, לבקש מתלמיד או מתלמידה לקרוא אותם בקול, או להשמיע אותם באמצעות לחיצה על כפתור ההשמעה שלצד כל נימוק. מומלץ גם ללחוץ על הכפתור "למידע נוסף", המציג מושגים רלוונטיים מתחום האזרחות.

המשימה של התלמידים היא לבחור את הנימוקים המשכנעים ביותר באמצעות לחיצה עליהם. (לחיצה נוספת על הנימוק מבטלת את הבחירה.) חשוב להדגיש באוזני התלמידים שכל הנימוקים ראויים ונכונים, אולם כשמקיימים דיון כדאי להשתמש בנימוקים הרלוונטיים ביותר כדי לשכנע את הצד השני, וכך יש לעשות גם כאן.

עודדו את התלמידים להציע גם נימוקים משלהם באמצעות לחיצה על הכפתור "הוסיפו נימוק".

לאחר הקלדת הנימוק יש ללחוץ על הכפתור "סיום", ולאחר מכן על הכפתור "שלח".

בפן האורייני, חשוב להבחין בין הטענה (הבעת הדעה) לבין הנימוקים המחזקים את הטענה. השקופית כולה מבטאת את העמדה המלאה, המורכבת מטענה ונימוקים. אפשר להפנות את תשומת לבם של התלמידים לכך שחלק מן הנימוקים של המסכימים לשינוי הם בעצם הפרכה לנימוקים של המתנגדים.

שקופית 7

"ראש בראש"

ראש בראש

לא צריך לשנות את סמלי המדינה

צריך לשנות את סמלי המדינה

לא לשנות את סמלי המדינה

לשנות את סמלי המדינה

הנימוקים

הנימוקים

לחצו על "הנימוקים" לקריאת הנימוקים שבחרתם וכתבתם בכל צד. לחצו על העמודות "לשטור" או "לא לשטור" כדי להסוות את כך המאזנים בהתאם לבחירת הרוב. לחצו על = למצב של אי הכרעה.

הבא

נסיון חוזר

בשקופית הזאת מוצגים שני הצדדים זה מול זה. יש ללחוץ על כפתורי "הנימוקים" בכל צד כדי לראות את הנימוקים המרכזיים שנבחרו בשלבים הקודמים, ואת הנימוקים שהתלמידים הוסיפו. עודדו את התלמידים להציע נימוקים נוספים.

שאלות לדין:

1. איזה מן הצדדים היה משכנע יותר? מדוע?
2. האם היו נימוקים שחידשו לכם משהו, או הפתיעו אתכם?
3. האם עמדתכם בנושא השתנתה בעקבות שמיעת הנימוקים של אחד הצדדים?

לאחר ההאזנה לנימוקי שני הצדדים, ובעקבות הדיון, יש לעבור להצבעה בכיתה ולהטות את המאזניים בהתאם להכרעת הכיתה על ידי לחיצה על "שינוי הסמלים" או "אין לשנות את הסמלים". ניתן לחזור למצב של איזון על ידי לחיצה על כפתור = שנמצא מתחת למאזניים.

שקופית 8

מציאת פתרונות חלופיים

בשקופית הזאת התלמידים מוזמנים להציע הצעות לגישור בין שני הצדדים, ולהעלות פתרונות נוספים להתנגשות בין הזכויות והאינטרסים שתוארה לעיל. השינוי הזה מחייב גמישות מחשבתית וחשיבה "מחוץ לקופסה", והוא נועד לעודד חשיבה יצירתית.

את ההצעות שהתלמידים מעלים יש לכתוב בחלונת הכתיבה הגדולה שבמרכז המסך. אם יש צורך, אפשר להיעזר ב"גלגלי ההצלה" המוצעים:

- **שקלול ואיזון** – ניסיון לצמצם את הפגיעה בכל אחת מן הזכויות למינימום הנדרש. למורה לאזרחות - השקלול והאיזון נלמדים כדרך שבה פועל בדרך כלל בית המשפט כדי לפתור בעיה של התנגשות בין זכויות. כמובן שאין הכוונה להחלטה שיפוטית אלא לניסיון להיעזר בקו החשיבה הזה לפתרון הבעיה ברובד המקומי.
- **מידתיות** – עידון הפתרון כך שיתאים למידת הפגיעה בזכויות השונות באירוע ולא יעלה על המידה הזאת.
- **איתור חלופות** – הצעת פתרונות שונים לגמרי. פתרונות שיענו על הצרכים של כל הצדדים בדרכים אחרות.

שאלות לסיכום:

1. מה עדיף, לדעתכם – היענות מלאה לאחד משני הצדדים, או פתרונות הגישור שהוצעו? מדוע?
2. האם הצדדים יהיו, לדעתכם, מרוצים מהפתרונות המוצעים?
3. מה למדתם מן הפעילות על התמודדות עם התנגשות בין זכויות?
4. האם במהלך הפעילות קיבלתם כלים שתוכלו לאמץ בדיונים בתוך הבית או בין חברים? אם כן, אילו כלים?